
MIAT FACTory

De evolutie van bibliotheek naar kenniscentrum

Parsival DELRUE

Brigitte DE MEYER

Kenniscentrum MIAT FACTory en museumbibliotheek - MIAT

▪ Het MIAT is het Museum over Industrie, Arbeid en Textiel in Gent. Deze bijdrage schetst de ontstaansgeschiedenis en evolutie van de museumbibliotheek van het MIAT. In 2014 is MIAT FACTory in het leven geroepen, het kenniscentrum van het MIAT. De uitvalsbasis van het kenniscentrum is de bibliotheek. De bibliotheek krijgt zo weer een zichtbare plaats in het museum en overschrijdt de traditionele bibliotheekwerking. MIAT FACTory is een project in evolutie. Deze bijdrage geeft een stand van zaken en focust op de ambities naar de toekomst toe.

▪ Le MIAT est le Musée de l'Industrie, du Travail et du Textile, situé à Gand. Cet article retrace l'histoire de la naissance et du développement de la bibliothèque muséale du MIAT. MIAT FACTory, le centre de connaissances du MIAT, est né en 2014. La bibliothèque constitue la base d'opérations du centre de connaissances. Elle reçoit ainsi à nouveau une place visible au sein du musée et dépasse le fonctionnement traditionnel d'une bibliothèque. MIAT FACTory est un projet en évolution. Cette contribution dresse un état de la question et met en avant les ambitions futures du projet.

MIAT origine

Het Gentse stadsbestuur legde eind jaren 1970 de administratieve basis voor het ontstaan van het MIAT (toen nog het Museum voor Industriële Archeologie en Textiel, nu Museum over Industrie, Arbeid en Textiel). Begin jaren 1980 kreeg het museum ook fysiek vorm. Sinds 1991 is het museum gehuisvest op haar huidige locatie, aan de Minnemeers in Gent, in de voormalige katoenspinnerij Desmet-Guequier.

De bibliotheekcollectie is samen met de museumcollectie ontstaan. Al snel werd gecommuniceerd met de gecombineerde term bibliotheek en documentatiecentrum. Van in de beginjaren van het museum, toen er zelfs nog geen eigen tentoonstellingsruimtes waren, leefde het idee dat de bibliotheek toegankelijk moest zijn voor het publiek. Het was dan ook niet de bedoeling om enkel een gespecialiseerd publiek aan te trekken maar ook de doorsnee bezoeker of student die bijkomende informatie zocht¹. Daarnaast diende de bibliotheek vooral als ondersteuning bij het intern wetenschappelijk onderzoek en de opbouw van tentoonstellingen.

In een stageverslag uit 1986 lezen we dat de bibliotheekcollectie in een openkastsysteem was opgesteld en gerangschikt volgens het SISO-systeem (SISO: Schema voor de Indeling van de Systematische catalogus in Openbare bibliotheken). Het toenmalige boekenbezit bedroeg 4.413 titels en 131 lopende tijdschriften. De focus voor de collectievorming lag enerzijds op de algemene evolutie van de industriële maatschappij, met een nadruk op textiel en mondelinge geschiedenis; anderzijds werden publicaties verzameld om de inhoud van

de eigen tentoonstellingen en publicaties te stofferen².

Het documentatiecentrum verzamelde voornamelijk knipsels uit kranten en periodieken. De knipsels bestreken al de toenmalige interessegebieden van het museum en ook de nieuwe technologische ontwikkelingen. Een groot deel van de knipsels gaat dan ook over (industriële) gebouwen in Gent. De knipselmappen werden voornamelijk in de jaren 1980 samengesteld, de periode waarin veel Gentse bedrijven de deuren sloten, gesloopt werden of een herbestemming kregen. Daarom bevat dit archief ook vandaag nog erg relevante informatie. Naast de knipsels omvatte het documentatiecentrum ook een fototheek met foto's die in eigen beheer op locatie werden gemaakt, een diatheek, geluidscassettes met zelf opgenomen interviews (onder andere van Gentse textielarbeiders) en een videotheek met deels aangekochte opnames en deels zelfgemaakte of opgenomen beelden.

Tot begin 1986 was er een halftijds bibliotheekmedewerker. Pas in 2000 werd vanuit de Stad Gent besloten om voor de stedelijke musea bibliotheekpersoneel aan te werven. De basis hiervoor was het Museumdecreet van 1996 en meer specifiek de uitvoeringsbesluiten van 1998 waarin de term museumbibliotheek voor het eerst werd gebruikt³. Het MIAT kreeg toen één voltijds personeelslid toebedeeld, voor alle bibliotheektaken.

In between: MIAT FACTs

Sinds de oprichting van het MIAT is de bibliotheek verder geëvolueerd en uitgebreid. Op dit moment

zijn er circa 14.400 geregistreerde boeken en een kleine 600 periodieke titels aanwezig. Deze zijn ontsloten via de online *Catalogus Gentse Wetenschappelijke Bibliotheken* (CaGeWeB). Als bibliotheekautomatiseringssysteem wordt *Aleph* gebruikt en de technische ondersteuning gebeurt vanuit de Universiteit Gent. Een groot voordeel binnen deze samenwerking is de mogelijkheid tot "copy cataloging", omdat de universiteit toegang heeft tot de catalogi van verschillende grote instellingen (onder andere de Library of Congress). CaGeWeB is ook opgenomen in de *Union Catalogue of Belgian libraries* (UniCat), de overkoepelende catalogus voor wetenschappelijke bibliotheken in België. De collectie van de museumbibliotheek is daardoor duidelijk aanwezig op het web.

Het SISO-systeem wordt niet verder gevolgd en de boeken zijn volgens een magazijnplaatsing opgesteld. Op vraag van de museummedewerkers is echter terug begonnen met het plaatsen van boeken op onderwerp. Dit gebeurt systematisch voor nieuw geregistreerde boeken. In kleinere deelprojecten worden de reeds ingevoerde boeken verplaatst of voorzien van nieuwe eenduidige trefwoorden. Door het toekennen van duidelijke zoektermen ontstaan er virtuele deelcollecties die niet per se samen op het rek hoeven te staan.

De bibliotheek is twee halve dagen per week voor het publiek vrij toegankelijk en anders op afspraak. Er is een leeszaaltje, wifi-verbinding, gratis scanmogelijkheden en kopiëren kan tegen betaling. Het uitlenen van boeken is niet mogelijk. De volledige werking van de bibliotheek wordt door één voltijds personeelslid gedragen.

De knipselmappen worden nog steeds aangevuld, al is dit veel minder consequent dan vroeger, vooral met digitale knipsels. De andere "-theken" van het voormalige documentatiecentrum worden niet meer beheerd door de bibliotheek.

MIAT FACTory

Tot zover een technische stand van zaken tot 2012. Ondanks de mooie collectie en acties om de bibliotheek deel te laten uitmaken van de algemene museale werking, was de bibliotheek wat op een eiland verzeild geraakt en te onzichtbaar voor het publiek.

De museumdirectie heeft het concept en het belang van de bibliotheek echter altijd blijven inzien en in het beleidsplan voor de periode 2014 – 2018⁴, werd het kenniscentrum MIAT FACTory boven de doopvont gehouden. De opdracht wordt omschreven als "(...) slaat een brug tussen de wetenschappelijke collectie en de brede (inter)natio-

nale erfgoedgemeenschap" en "(...) is de draaischijf tussen de collectie en het brede publiek en staat voor het duurzaam borgen en delen van kennis en expertise". Meer nog, één van de strategische doelstellingen voor 2018 stelt: "MIAT FACTory is hét kenniscentrum voor immaterieel en roerend erfgoed". Door de bibliotheek als uitvalsbasis voor het kenniscentrum te gebruiken, krijgt ze weer een zichtbare plaats in het museaal gebeuren en ook een functie die de traditionele bibliotheekwerking overschrijdt.

Het oprichten van een kenniscentrum is een mooi gegeven en heeft ook iets hups maar de invulling ervan is een ander paar mouwen. Theoretisch is het de bedoeling om de verschillende collecties die het MIAT bezit op een meer samenhangende manier te benaderen. Historisch is de museumcollectie van het MIAT in drie grote aparte entiteiten uiteengevallen, namelijk de museumcollectie (simpel gezegd de objecten), de documentaire collectie (documentatie over/bij de objecten en ephemerale) én de bibliotheekcollectie (boeken en tijdschriften). Een dergelijke benadering is naar de gebruiker toe achterhaald en een moderne en hedendaagse museumwerking vraagt een meer geïntegreerde aanpak. MIAT FACTory is het centrale aanspreekpunt voor alle collectiegerelateerde vragen die binnen komen. Het is ook het kanaal om informatie naar buiten te brengen.

MIAT FACTory needs

Collectievormingsprofiel

Tot zover de visie op papier maar er zijn op dat vlak noden en wensen. Om een goede werking te garanderen, is er een duidelijk profiel nodig. De wijze waarop het MIAT haar museumcollectie samenstelt en de verschillende deelcollecties waaruit de museumcollectie is opgebouwd werden in 2014 in kaart gebracht in het huidige collectieplan.⁵ Op dit moment wordt er gewerkt aan een collectie(beleids)plan voor de bibliotheek. Een grondige analyse van de gebruikers en de bestaande collectie is noodzakelijk om een duidelijke identiteit te creëren en een visie op de toekomst. Zwaktes moeten worden vastgesteld en (indien mogelijk) gemedieerd, sterktes moeten verder worden uitgebouwd. Het moet ook een referentiekader geven voor welke deelcollecties verder worden uitgebreid en welke onderdelen eventueel afgestoten worden. Soms is "less" nu eenmaal "more".

De bibliotheek blijft in ieder geval publicaties en informatie over en bij de eigen museale collectie verzamelen en beheren. Daarnaast blijft de museumbibliotheek haar functie als referentiebibliotheek voor de "industriële geschiedenis" en het "industriële erfgoed" behouden. Al van in de beginjaren van het MIAT is het collectiedomein van de museumbibliotheek ruimer dan de museumcollectie zelf. De bibliotheek bezit niet enkel collectiegereleerde en technische publicaties. Ook historische thema's, zoals bijvoorbeeld de industriële revoluties, en werken die een sociaal-economisch kader scheppen, krijgen er een plaats.

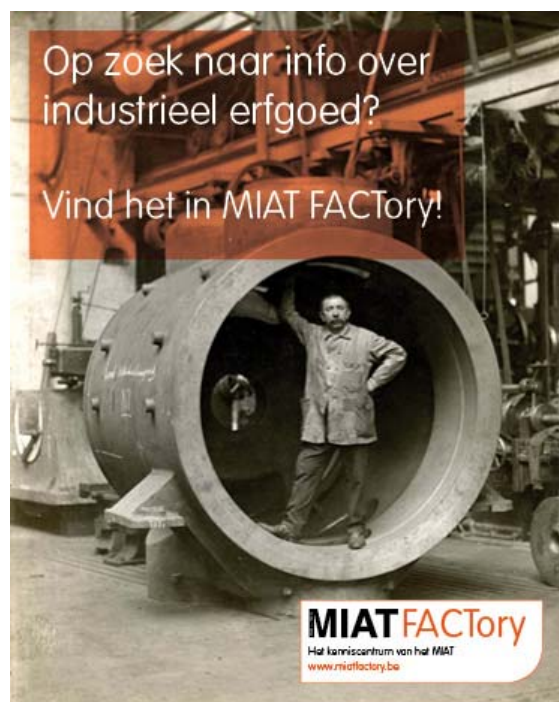
In haar collectievormingsbeleid houdt de museumbibliotheek ook rekening met de vraag vanuit haar erfgoedgemeenschap. Het MIAT krijgt vaak informatievragen over voormalige, vooral Gentse, fabrieksgebouwen. Alhoewel het onroerend erfgoed niet tot de kerntaken van het museum behoort, probeert MIAT FACTory ook deze vragen te beantwoorden.

Ontsluiting

MIAT FACTory beschikt over een zoekportaal dat de bezoeker in staat stelt vanop één plek in het museum de verschillende collecties die het MIAT bewaart te doorzoeken (bibliotheekcollectie, museumcollectie, ...). Als de bezoeker iets zoekt over een bepaald strijkijzer, dan willen we eveneens de handleiding, eventuele reclames, afbeeldingen en gerelateerde literatuur kunnen aanbieden. Om dit steeds mogelijk te maken, is er nood aan een verhoogde mate van digitalisering, registratie, inhoudelijke en digitale ontsluiting, etc.

Dit sluit aan bij de roep om meer digitalisering en digitale ontsluiting van collecties die overal te horen is. In iedere toespraak van (de Vlaamse) Minister van Cultuur Sven Gatz is het één van de weerkerende doelstellingen. Belangrijk is vooral dat er niet onnodig zaken onder de scanner worden gelegd. Naast het digitaliseren is er ook nog de ontsluiting en de opslag op lange termijn. Het MIAT staat nog in de beginfase van de digitaliseringsgolf. Er worden op dit moment beheersbare deelcollecties gekozen waarvan we denken dat ze het publiek kunnen boeien. Bijvoorbeeld een set foto's die in de 1983 zijn gemaakt van de gevels van Gentse winkels en cafés. Daarnaast wordt ook materiaal geselecteerd voor digitalisering dat de museumcollectie verrijkt en stoffeert. MIAT FACTory fungeert in deze als het ontsluitingspunt.

Dit brengt ons bij een laatste nood, namelijk een betere zichtbaarheid naar de buitenwereld toe. De museumwebsite, de online ontsluiting van de bibliotheekcollectie via de gemeenschappelijke catalogus cageweb.be en Erfgoedinzicht.be voor de collectie, dekken de lading niet meer. Het blijven

primaire tools, maar lang niet alle doelgroepen worden er mee bereikt. Aan de andere kant is de diversiteit aan sociale media "legio". Welke media kies je en vooral welke media kan je op een duurzame en boeiende manier in stand houden. Dit jaar start het MIAT, samen met het Huis van Alijn, een traject met een extern adviseur om een duurzame digitale webstrategie uit te bouwen.

MIAT FACTory wishes

De stappen die op dit moment worden gezet, zijn vooral gestuurd vanuit een dienstverlenend perspectief. Als kenniscentrum is dit een basistaak maar de ambitie is ook om een meer proactieve rol te vervullen. Om zelf nieuwe kennis te genereren of de aanzet te geven voor nieuw onderzoek door externen. Daarvoor moeten bestaande netwerken met collega-instellingen en de academische wereld verder worden uitgebouwd. MIAT FACTory kan daarbij een coördinerende rol opnemen en als ontsluitingspunt dienen.

Op een meer praktisch niveau is het de wens om de oude knipselmappen op een moderne, interactieve manier te ontsluiten en hen hun informatieve karakter terug te geven. Ook de foto's die in de begindagen van het MIAT in eigen beheer zijn gemaakt, zijn een unieke bron van informatie. Onontgonnen op dit moment maar met een enorm potentieel. De digitalisering van deze collectie staat dan ook bovenaan het prioriteitenlijstje.

Binnen het kader van de tentoonstelling "*Amai Email! De Belgische emailindustrie*" werd aan fotograaf Michiel Devijver de opdracht gegeven om een fotoreportage te maken bij Emaillerie Belge, het laatste nog operationele emailleerbedrijf in België. Een dergelijke fotoreeks, die binnen afzienbare tijd een uniek tijdsdocument zal vormen, is een uitbreiding van de bestaande collectie. Dit project zal zeker navolging krijgen en past perfect in de traditie van het MIAT.

Dergelijke initiatieven zorgen ervoor dat het museum buiten zijn eigen muren treedt, eigen documentatie verzamelt en nieuwe kennis genereert. Eén van de functies van MIAT FACTory ligt juist daar, als draaischijf van en katalysator voor dergelijke projecten.

Om af te sluiten "*You don't need eyes to see, you need vision*" (Faithless).

Parsival Delrue
Brigitte De Meyer
Kenniscentrum MIAT FACTory en
museumbibliotheek - MIAT
Bezoekadres: Minnemeers 10
9000 Gent
Correspondentieadres: AGB Erfgoed - MIAT
stadhuis, Botermarkt 1
9000 Gent
parsival.delrue@stad.gent
brigitte.demeyer@stad.gent
<http://www.miat.gent.be>

Januari 2016

Noten

- ¹ Mastyn, Peggy. *Documentatiecentrum Museum voor Industriële Archeologie*. VSPW Gent, 1986. Stageverslag: Gradaat in de Bibliotheek-, documentatie- en informatiekunde, 38 p.
- ² Cf. noot 1.
- ³ Overleg Kunstbibliotheken Vlaanderen (OKBV). *Nota van de commissie Overleg Kunstbibliotheken Vlaanderen (OKBV) naar aanleiding van de hoorzitting decreet cultureel-erfgoedbeleid, Vlaams Parlement 11 maart 2004* [online]. <<http://www.vvbad.be/bericht/nota-okbv-naar-aanleiding-van-de-hoorzitting-decreet-cultureel-erfgoedbeleid>> (geraadpleegd op 29 januari 2016).
- ⁴ MIAT. *Infografiek beleidsplan* [online]. <<http://miat.gent.be/nl/nieuws/infografiek-beleidsplan>> (geraadpleegd op 29 januari 2016).
- ⁵ MIAT. *Samenvatting Collectieplan 2014-2018. De hoofdpunten uit de MIAT-collectie* [online]. <http://www.miat.gent.be/sites/default/files/bijlagen/pagina/nl-samenvatting_cp_.pdf> (geraadpleegd op 29 januari 2016).